

GLOBALIZAREA SECURITĂȚII: TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI EMERGENTE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI:

Autor: T. Busuncian
Dr., conferențiar universitar

Chișinău 2025

CONȚINUTURI

1. Influența globalizării asupra securității internaționale;
2. Complexitatea și dinamismul mediului de securitate după 11 septembrie 2001;
3. Procesul de globalizare, implicații și determinări asupra securității internaționale;
4. Surse de insecuritate în era globalizării cu implicații asupra securității internaționale

OBIECTIVE DE REFERINȚĂ; TERMENI-CHEIE

- Cunoașterea teoriilor, proceselor și tendințelor caracteristice securității internaționale în era globalizării;
- Utilizează elementele de referință privind conceptul de securitate și globalizare;
- Analizează diverse procese internaționale din perspectiva teoriilor globalizării;
- Identifică condiționările și limitele impuse asupra mediului de securitate globală de către fenomenul globalizării, după evenimentele din 11 septembrie 2001.

Termeni-cheie: *mediul internațional, securitate, principii, proces, tendințe, elemente, provocări globale, parteneriate.*

Influența globalizării asupra securității internaționale

Globalizarea reprezintă fenomenul cu cea mai puternică dezvoltare la nivel mondial și cu cel mai mare efect asupra mediului contemporan de securitate.

Mediul actual de securitate înglobează ansamblul condițiilor, proceselor și al fenomenelor politice, diplomatice, economice, sociale, culturale, militare, ecologice și informaționale, interne și internaționale.

Prin prisma structurii sale care este una extrem de complexă și datorită dependenței sale evolutive de multitudinea de factori obiectivi și subiectivi, determinarea trăsăturilor mediului actual de securitate impune o nouă abordare care să ia în considerare multiplele modificări ce au loc în toate domeniile vieții sociale.

DEZVOLTAREA CONCEPTULUI DE SECURITATE

Larg acceptat, conceptul de „securitate”, a început să fie utilizat frecvent în Statele Unite la sfârșitul anilor 1940 – începutul anilor 1950, când termenul făcea referire la sfera civil-militară privind strategia de cercetare, tehnologia, controlul armelor în timpul Războiului Rece, în care problema confruntărilor militare, în special în noua dimensiune nucleară, a apărut ca domeniu dominant al relațiilor internaționale.

COMPLEXITATEA ȘI DINAMIZMUL MEDIULUI DE SECURITATE

Mediul global de securitate actual are ca repere istorice două evenimente majore:

- ❑ sfârșitul Războiului Rece și
- ❑ atacurile de pe teritoriul SUA de la 11 septembrie 2001.

Problemele de securitate națională și internațională fac parte din programele instituțiilor de învățământ superior, publicații, adresate nu numai profesioniștilor, ci și publicul larg.

MODELUL OPERAȚIONAL AL SECURITĂȚII INTERNAȚIONALE

Pentru o caracterizare mai detaliată a opiniilor specialiștilor în domeniul securității internaționale se iau în considerare două tipuri de modele privind securitatea internațională.

Primul tip de model de securitate internațională este construit în funcție de numărul de entități în securitatea sistemului:

a) securitatea
sistemului
unipolar

b) securitatea
„mai multor mari
puteri”

c) Modelul
multipolar

d) Modelul global
(universal)

SECURITATEA SISTEMULUI UNIPOLAR

- După prăbușirea Uniunii Sovietice, Statele Unite ale Americii rămâne singura superputere, care încearcă să poarte „povara” de lider mondial, în scopul de a preveni vidul de putere în relațiile internaționale și pentru a asigura propagarea democrației în întreaga lume.
- Modelul unipolar presupune consolidarea alianțelor militare, politice conduse de Statele Unite ale Americii. Astfel, NATO, potrivit unor analiști, este autoritatea care asigură stabilitatea în subsistemul transatlantic al relațiilor internaționale, prin armonizarea relațiilor dintre SUA și statele europene într-o zonă strategică pentru a asigura prevenirea conflictelor pe continentul european, și nu numai.
- Alte organizații regionale ca – UE, OSCE și altele – pot juca, de asemenea, un rol important în arhitectura de securitate europeană a secolului XXI.

- După răsturnarea regimului lui Saddam Hussein, unii experți au susținut că, odată cu victoria SUA în Irak, s-a stabilit în cele din urmă modelul unipolar al lumii, iar Washingtonul va conduce de fapt lumea în pace, fiind în măsură să identifice modalități de abordare a noilor provocări cu care se confruntă comunitatea mondială
- Deocamdată, putem afirma că nici una din cele două mari puteri nu dispune de resursele necesare pentru a exercita funcțiile de lider mondial.
- Alte centre de putere – Uniunea Europeană, Japonia, China – și-au exprimat, de asemenea, opoziția față de hegemonia unuia dintre principalii actori.

SECURITATEA “MAI MULTOR MARI PUTERI”

- Unii specialiști sugerează că cel mai bun model de alianță internațională a „mai multor mari puteri” (după modelul Sfintei Alianțe), este acela care își asumă responsabilitatea pentru menținerea stabilității atât în lume, cât și prevenirea și soluționarea conflictelor regionale. Acest concept constă în o mai bună manipulare și, în consecință, mai mare eficiență, deoarece o astfel de alianță își coordonează pozițiile și decide mult mai ușor (de exemplu, ONU).
- Criticii acestui model indică faptul că acesta discriminează statele mici și mijlocii. Sistemul de securitate este creat pe baza statelor puternice din punct de vedere economic și militar, nu pe bază legitimă și nu se bucură de sprijinul majorității membrilor comunității internaționale.

Sfânta Alianță a fost o coaliție a Imperiului Rus, Prusiei și Imperiului Austriac, 1815

MODELUL MULTIPOLAR

- ❖ Dominația Statelor Unite este în mare măsură recunoscută, pentru actori, cum ar fi Uniunea Europeană, Japonia, China, India. Rusia recunoaște puterea Statelor Unite, însă dorește să redevină una dintre marile puteri. Pentagonul a anunțat că „pentru prima dată în 14 ani, Rusia are mai multe focoașe nucleare mobilizate decât SUA. În ciuda programului de dezarmare nucleară, început în anul 1991, cele două puteri au reînceput să-și consolideze forța nucleară. Acum, Rusia deține 1.643 de ogive nucleare, cu una mai mult decât SUA.
- ❖ Din martie 2014, după ce a anexat Peninsula Crimeea, Federația Rusă a făcut eforturi impresionante pentru a-și consolida forța nucleară, se arată în raportul anual întocmit de Pentagon ca parte a efortului în lupta împotriva proliferării nucleare.
- ❖ Susținătorii modelului multipolar insistă că SUA a recunoscut că nu mai deține poziția de lider mondial și că au deschis un dialog de parteneriate cu alte centre de putere, în timp ce oponenții susțin că un astfel de model nu va aduce stabilitate în relațiile internaționale. La urma urmei, este vorba despre viziunea relațiilor internaționale ca un câmp de competiție eternă între „centrele de putere”.

- Influența crescândă a acestor centre de putere este facilitată și de schimbările în relațiile internaționale, nu din punct de vedere militar, ci al dimensiunilor economice, științifice, tehnice, informaționale și culturale ale acestui fenomen.
- Astfel, potențialul economic și tehnico-științific al Japoniei și al Asociației Națiunilor din Sud-Estul Asiei – Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) sunt comparabile cu cel al Statelor Unite.
- Uniunea Europeană trebuie să-și consolideze domeniul militar prin formarea unei armate proprii, iar, ulterior, prezența acesteia în zonele fierbinți ale lumii.
- Evoluția geostrategică a Chinei este un factor decisiv, care a făcut obiectul cercetării unor specialiști. Viziunile acestora asupra evoluției Chinei pot fi grupate în trei posibile paliere de dezvoltare, corespunzătoare școlilor de gândire: primacistă sau „concurență strategică”, excepționalistă sau „creștere pașnică” și pragmatică sau „coexistență competitivă”.

MODELUL GLOBAL (UNIVERSAL)

- Susținătorii acestui concept se bazează pe teza că securitatea internațională poate fi realizată cu adevărat numai la nivel global și numai cu condiția ca toți membrii comunității internaționale să ia parte la crearea sa. Crearea acestui model este posibilă numai dacă toate națiunile și popoarele vor împărtăși la nivel global un minim de valori umane și civile și un sistem de control unic. Acest model va fi rezultatul unei evoluții treptate a sistemului existent unde toate sistemele și organizații de securitate internațională recunosc rolul de lider al ONU.

MODELE DE SECURITATE INTERNAȚIONALĂ

Al doilea tip de modele de securitate internațională este determinată de natura relației dintre părțile la acest sistem de securitate.

Aceste trei modele sunt:

COLECTIV

UNIVERSAL

de COOPERARE

SECURITATE COLECTIVĂ

- Conceptul a apărut în vocabularul politic global și s-a înrădăcinat în practica diplomatică în anii 1920-1930, când s-au făcut încercări de a stabili un mecanism pentru a preveni un alt război mondial.
- Principalele elemente ale securității colective sunt constituite de prezența unui grup de state, unite printr-un scop comun (protecție și securitate) și de sistemul de măsuri politico-militare luate împotriva unui potențial inamic sau agresor.
- Pot exista diferite tipuri de securitate colectivă, care diferă unele de altele în funcție de tipul de coalitie interstatală și obiectivele stabilite între state. Aceasta poate fi o organizație ce cuprinde state cu structură similară socială și politică, istorie și valori comune (de exemplu, NATO, Uniunea Europeană, tarile CSI etc.), coalitie ce apare ca urmare a amenințării externe la acest grup, iar interesul este reprezentat de apărarea colectivă împotriva unui inamic comun.
- În general, securitatea colectivă se concentrează pe probleme strategice, militare și nu vizează abordarea altor aspecte ale securității internaționale (dimensiuni economice, sociale, de mediu și altele).

SECURITATE COMUNĂ

- Conceptul a apărut pentru prima dată în raportul Comisiei Palme în 1982. Acest concept este menit să sublinieze caracterul multidimensional al securității internaționale, precum și necesitatea de a lua în considerare nu numai interesele legitime ale unui grup restrâns de state, ci a tuturor membrilor comunității mondiale.
- Cadrul instituțional de securitate la nivel mondial trebuie să fie preluat, în acest caz, de către o organizație globală, cum ar fi ONU, și nu de alianțe politico-militare ca în cazul securității colective.
- Unii specialiști susțin faptul că deși conceptul de securitate la nivel mondial reprezintă un pas semnificativ în asigurarea securității acesta prezintă și o serie de dezavantaje, cum ar fi: definiție vagă a securității internaționale (conceptul de securitate a devenit sinonim cu binele public), lipsa de priorități, cooperarea anevoioasă la nivel instituțional și dificultățile de punere în practică a unui sistem regional sau global de securitate internațională.

SECURITATE PRIN COOPERARE

- Modelul a devenit popular pe la mijlocul anilor 1990. Acest model combină cele mai bune părți ale celor două concepte anterioare. Pe de o parte, acesta recunoaște caracterul multidimensional al securității internaționale, iar pe de altă parte stabilește o ierarhie a priorităților ce vizează activitățile internaționale.
- Modelul de securitate prin cooperare preferă mijloacele pașnice de soluționare a litigiilor, dar, în același timp, nu exclude folosirea forței militare (nu doar în ultimă instanță, ci ca un instrument al diplomației preventive și a păcii). Promovează cooperarea și contactele dintre state aparținând diferitelor tipuri și sisteme sociale și se bazează pe sistemul existent de alianțe militaro-politice, recunoscând statul-națiune ca subiect principal al activităților internaționale, acordând în același timp o mare atenție organizațiilor multinaționale.
- În același timp, modelul de dezvoltare al securității prin cooperare este încă departe de a fi complet. Trebuie înțeleși pe deplin anumiți parametrii specifici, și anume: care instituție ar trebui să devină nucleul unui nou sistem de securitate internațional, care este natura forței și limitele utilizării sale în relațiile internaționale contemporane, care sunt perspectivele suveranității naționale în contextul alianțelor politico-militare existente pentru a construi un sistem echitabil și ierarhic de relații internaționale.

Redefinirea conceptului de securitate se desfășoară într-un context în care actorii statali și nonstatali au viziuni diferite asupra provocărilor la adresa securității, în conformitate cu tradiționala distincție între nord și sud din relațiile internaționale:

nordul și-a concentrat atenția pe terorism și armele de distrugere în masă

sudul este preocupat de sărăcie și subdezvoltare

Elaborarea unei viziuni comune asupra securității este posibilă numai prin conștientizarea faptului că multe dintre actualele provocări sunt - rezultatul existenței unor riscuri și vulnerabilități comune ce necesită soluții de aceeași natură. De aceea, au apărut concepte de genul:

securitate colectivă;

securitate comună;

securitate prin cooperare.

Aceste trei concepte au o dimensiune militară predominantă deoarece realizarea stării de securitate va depinde, în mare măsură, de contracararea provocărilor tradiționale la adresa securității, precum limitarea proliferării armelor de distrugere în masă și rezolvarea conflictelor înainte ca acestea să devină violente.

Problemele legate de sărăcie, suprapopulare, degradarea mediului, schimbarea climei etc. reprezintă deja amenințări împotriva cărora trebuie angrenate resurse uriașe, atât de natură financiară, cât și umană.

CONCLUZII

- Evenimentele din 11 septembrie 2001 au determinat crearea unei largi coaliții internaționale împotriva terorismului în cadrul căreia marile puteri au fost dispuse să coopereze. În ciuda răcirii temporare a relațiilor dintre Federația Rusă, pe de o parte, și Statele Unite, Uniunea Europeană, pe de altă parte, din cauza războiului din Ucraina, ar trebui să existe o mai strânsă cooperare pe probleme globale, cum ar fi:
- neproliferarea armelor de distrugere în masă, reducerea capacităților militare și dezarmarea;
- lupta împotriva terorismului internațional;
- Combaterea crimei organizate, traficul de droguri etc.

CONCLUZII

- În prezent, din cauza reducerii tensiunilor internaționale și a declanșării unei confruntări la nivel mondial, problema conflictului militar rămâne de actualitate și constituie un permanent obiect de un studiu. În fiecare an, în lume, au loc aproximativ 30 de conflicte armate. Din păcate, toate sunt caracterizate de consecințe negative mari (traficul de arme, terorism, fluxurile de refugiații etc.).
- Prin urmare, conflictele militare trebuie să fie abordate, cu mult înainte ca acestea să apară. În acest scop, este necesar ca efortul comun al tuturor organismelor internaționale (ONU, UE, NATO, OSCE, OTSC, OCS etc.) să îl constituie prevenirea unor astfel de conflicte concomitent cu asigurarea securității atât la nivel regional, cât și la nivel mondial ca răspuns la noile provocări din mediul global de securitate.

SARCINI DE AUTOEVALUARE

1. Influența globalizării asupra securității internaționale
2. Complexitatea și dinamismul mediului de securitate după 11 septembrie 2001;
3. Procesul de globalizare, implicații și determinări asupra securității internaționale;
4. Surse de insecuritate în era globalizării cu implicații asupra securității internaționale.

TEME PENTRU LUCRUL INDIVIDUAL

1. Elaborarea unei comunicări privind noile provocări la adresa mediului contemporan de securitate.
2. Relatați despre securitatea internațională: aspecte globale.
3. Evaluați mediul de securitate: provocări globale și amenințări principale.
4. Analizați soluționarea pașnică a diferendelor internaționale.
5. Prezentarea unei informații privind dezvoltarea răspunderii internaționale a statelor.
6. Proiectarea modelelor de asigurare a securității internaționale în condițiile globalizării.
7. Estimați rolul cooperării – element esențial pentru asigurarea securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Arădăvoaice Gh., Iliescu D., Niță L. D. Terorism, antiterorism, contraterorism, Bucuresti: Antet, 1997. 384 p.
2. Cronin A. K. Behind the Curve: Globalization and International Terrorism. Defeating Terrorism: Shaping the New Security Environment,. Guilford, CT: McGraw-Hill, 2003. p. 29-50.
3. Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Ediția a II-a. București, 1998. Editura Univers Enciclopedic.
4. Arădăvoaice Gh., Naghi G., Niță D. Sfârșitul terorismului? București, 2002. Editura Antet, p. 23. Accesibil la:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:ggSeMOMKiMQJ:www.mfa.gov.md/img/docs/proiectul-conceptiei-securitatii-nationale-a-RM.doc+&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=md> [Accesat 24.09.2022].
5. Manoliu R. Globalizarea – o nouă provocare a securității naționale. Accesibil la:
<http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/130/159> [Accesat 24.09.2022].

6. Mureșan L. Uniunea Europeană. Politica europeană de securitate și apărare, lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO-2002/000-586.03.01.04.02, Formare inițială în afaceri europene pentru funcționarii publici din administrația publică centrală, implementat de Institutul European din România în colaborare cu EUROMED-Euro mediteranean Networks din Belgia în anul 2005. Lucrarea face parte din Micromonografii, Politici Europene.

7. Popa V. Implicațiile globalizării asupra securității naționale. Bucuresti, 2005. Accesibil la:

http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/implicatiile_globalizarii_asupra_securitatii_nationale.pdf [Accesat 24.09.2022]

8. Rosenau, James N., Turbulence in World Politics, Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996.

9. Sarcinschi A. Elemente noi în Studiul securității naționale și internaționale. București, 2005, p. 33. Accesibil la:

http://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/elemente_noi_in_studiul_securitatii_nationale.pdf

10. Stan F. Securitatea internațională: aspect globale și regionale. Accesibil la:

<http://www.spodas.ro/revista/index.php/revista/article/viewFile/110/110> [Accesat 24.09.2022].